

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת במדבר תשפ"ב

תנאי לקבלת התורה שימסור זמנו ללמד תורה לאחרים

"וידבר ה' אל משה במדבר סיני", (א. א.)

במדבר כאן (במדב"ר א, ז) איתא "למה 'במדבר' סיני, אלא כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה", ע"כ.

ומבואר בדברי חז"ל שהתורה ניתנה דווקא במדבר, כדי לרמז לישראל שאין אדם יכול לקנות את התורה אם לא ישים עצמו כמדבר שהוא הפקר לכל, והיינו שיפקיר זמנו ללמד תורה לכל אחד, (עי' נדרים נ"ה ע"א). [וחז"ל דייקו כן ממה שנכתב "במדבר" סיני, ולא נכתב "בהר סיני", ומשמע מזה שמה שניתנה תורה במדבר אין זה במקרה בעלמא, אלא נתינת התורה הייתה ראוייה להיות דווקא במדבר].

ומו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל סידר בישיבה שכל בחור מבוגר יעמוד סמוך לבימה פעמיים בשבוע למשך כשעתיים להשיב לצעירים ממנו על מה שנתקשו בהבנה, [והיה קורא לזה בשם "עבודת הקודש"], והיה אומר שכשם שהנותן מעשר מכספו לצדקה, זהו סגולה להינצל מכל נזק בממונו, כך גם הנותן מעשר מזמנו לימודו ומפקיר עצמו להשיב לאחרים, זהו סגולה נפלאה לו להצליח בלימודו, וכדאיתא בגמ' בתמורה (ט"ז ע"א) "בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה אם מלמדו מאיר עיני שניהם ה' וכו', וסבר שזהו מפתח גדול להצלחת הבחורים בישיבה, הן לצעירים והן לתורמים מזמנם.

והוסיף עוד לבאר גודל מעלת המסייע לחבירו בתורה, שכאשר אדם עושה חסד עם זולתו בתורה, הקב"ה משיב לו במידה כנגד מידה ועושה גם עמו חסד בלימוד התורה, ונותן לו סייעתא דשמיא מרובה בהבנת התורה, וכיון שאי אפשר לזכות להבנת התורה אלא על ידי סייעתא דשמיא, א"כ הדרך המובחרת לזכות להבנת התורה, הוא על ידי שסייע לחבירו בלימוד התורה. וכן מבואר בגמ' בעבודה זרה (ל"ה ע"ב וברש"י שם) שהתלמיד חכם שמלמד תורה לאחרים, "דברים שמכוסין ממנו מתגלים לו מעצמן בלא טורח כשהוא מלמדך", ונמצא א"כ שלא זו בלבד שאין מפסידים זמן כשמנדבים זמן לעזור לאחרים בלימוד, אלא אדרבה דווקא על ידי מה שמוציאים מזמנם ללמד את הצעירים, זוכים לסייעתא דשמיא מרובה לחדש חידושי תורה נפלאים.

ואמר מו"ר שכן היו מקיימים דור המדבר מצוות צדקה, שהרי לא היה חסר להם בגשמיות כלום, אבל היו יכולים לקיים מצוות צדקה בזה שסייעו לאחרים ברוחניות ובלמוד התורה.

והגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל היה אומר [ועי' בדבריו בהקדמה לשערי יושר], שהרבה בני ישיבה טועים שנדמה להם שכיון שאין להם כסף ע"כ הם פטורין מצדקה, אבל האמת היא שצדקה אינה רק בכסף, אלא כשמלמד תורה לחבירו אין לך מצות צדקה כמוהו, ומקיים בזה מצות צדקה, וזוכה לברכה שמברך הקב"ה לנותני צדקה וכמוש"כ "כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלקיך", ולהבטחת השי"ת "עשר בשביל שתתעשר" שהבטחה זו מתקיימת ביתר שאת בתורה הקדושה שסגולתה להביא ברכה לאדם.

ויגבה ליבו בדרכי ה'

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל", (א. ב.)

יש לפרש ש"שאו" הוא מלשון להרים ולהגביה, שכן מעצם הדבר שכל יחיד יחיד נמנה ונספר במניין שמות, ניכר בזה חשיבותו של כל יחיד יחיד שיש לו

חשיבות ומעלה בפני עצמו ואינו 'נבלע' בתוך כללות המון הציבור, וביסוד זה פתח בעל ספר שערי העבודה (לאחד הקדמונים) את ספרו וזה לשונו: "הפתח הראשון הוא, שידע האיש העובד ערך עצמו, ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו, וגדולתם וחשיבותם וחיתבתם אצל הבורא יתברך כו'. כי אם חלילה וחס, לא יכיר מעלתו ומעלת אבותיו, נקל יהיה בעיניו ללכת בדרכיו הפריצים, להגלות נגלות כאחד הנבלים למלאות תאותו בחיקו".

ורמז יש בדבר שעל כל אחד לקיים בנפשו "ויגבה ליבו בדרכי ה'" ולדעת שעבודתו חביבה מאוד לפני המקום, וכל נשמה מישראל באה לעולם כדי להשלים תפקיד מיוחד הניתן רק לה, וכפי כוחותיו שנמסרו לו כדי לקיים את תפקידו.

והדבר גם מחייב כל אחד בעבודת ה', כי כאשר יביאו את האדם לבית דין של מעלה לדין וחשבון על כל מעשה לאחר שנות חייו בעולם הזה, לא יוכל לתרץ את הנהגותיו הרעים מפני שכך היה מקובל אצל כולם לנהוג כן, אלא הקב"ה ידון אותו לפי מעשיו הפרטיים ולפי כוחותיו ללא שייכות למצב חברתו וסביבתו, שכן כל יחיד יחיד אצל הקב"ה כבן יחיד ואינו נבלע בתוך המון הציבור, וקעין מה שאמר חז"ל (סנהדרין ל"ז ע"א) "כל אחד ואחד חייב בשבילי נברא העולם".

ונראה שמטעם זה בכל שנה ושנה בסביבות חג השבועות אנו קוראים פרשיות אלו - במדבר ונשא, שעל ידי שנקרא את מנין בני ישראל, נתעורר לדעת כמה חשוב אצל הקב"ה כל יחיד ויחיד מעם ישראל, וזה יביא אותנו לקבלת התורה כראוי, כי כאשר ידע האדם שהלימוד תורה ועבודת ה' הפרטי שלו חשוב מאוד אצל הקב"ה, והקב"ה תובע ממנו באופן פרטי, יתעורר לערוך דין וחשבון לראות אם הוא אכן מקיים את חיובו הנתבע ממנו.

הנהגת הקב"ה עם ישראל שונה לגמרי מהנהגה עם הגוים

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל", (א. ב.)

במדבר כאן (במדב"ר א י"ז) איתא, "אמר רבי פנחס אמר רבי אידי מאי דכתיב בראש הספר שאו את ראש, "רוממו את ראש" "גדלו את ראש" לא נאמר, אלא שאו את ראש, כאדם שאומר לקוסטינר סב רישה דפלן. כאן נתן רמז למשה, "שאו את ראש" שאם יזכו יעלו לגדולה כמה דכתיב ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך, ואם לא יזכו ימותו כלם כמה דכתיב (בראשית מ"ט) ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ", ע"כ.

ומבואר בדברי חז"ל שלשון "שאו" יש לו שני משמעויות, הן לשון "הגבהה", והן לשון "הורדת הראש", ורמז בזה משה לישראל שאם יזכו יהיו מורמים למעלה ראש, ואם לא יזכו ימותו.

ויש ללמוד מזה יסוד גדול, שהמצב של כלל ישראל הוא תמיד באחת משתי אלו, או שהם מורמים ומוגבהים עד למעלה למעלה יותר מכל האומות, או שהם מושפלים עד שאול תחתיה למטה מכל האומות, ואין מצב "אמצע" אצל עם ישראל כשאר אומות העולם.

וכן מתבאר בקללות שבפרשת כי תבוא, שאם ישמעו ישראל בקול ה', נאמר בהם (דברים כ"ח, א) "ונתנך ה' אלוקיך עליון על כל גוי הארץ", אבל אם לא ישמעו בקול ה' יהיו השפלים ביותר מכל האומות, וכמו שנאמר (שם פ"ט ל"ז) "והיית לשמה למשל ולשנינה בכל העמים אשר ינהגך ה' שמה", ופירש הרמב"ן "והיו למשל ולשנינה בכל העמים, שהיו תמהים על גבורתם אשר מעולם איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמתם", אבל אין מצב אמצעי שעם

דברים שנאמרו בחנוכת הבית לבניין בית המדרש 'דרך החיים' בהר נוף לזכרו של הגאון האמיתי רבי חיים קרייסזוירט זצ"ל

הציבור יילכו בדרכו ועי"ז השכינה הקדושה תשרה כאן בבית מדרש. וב"ה שר' חיים קרייסזוירט זצ"ל הניח אחריו בן שהמשיך את דרך אביו ואח"כ חתנו, וזהו שמחה גדולה שדרכו של ר' חיים נמשך הלאה.

ובפרט בזמנינו זהו שמחה גדולה בהקמת בית לה' ולתורתו, שהרי בתקופה זו שאנחנו קרובים לביאת הגואל, השטן עובד חזק להעצים את כח הטומאה ה"י, וא"כ מה טוב שהוקם בית לה' בשעה קשה כזאת לחזק את כוח הקדושה. ועלינו להתחזק בתקופה זו ולהוסיף ביותר באמונה ובתורה, שככל שנדע שישועתינו תלויה רק בקב"ה בלבד ולא בדרכי הטבע, וכן ככל שנוסף בלימוד התורה, הרי זה כמו יריית חץ באויבי ישראל, והשי"ת יעזרנו שנזכה בקרוב לביאת גואל צדק ולגאולת וישועת ישראל בב"א.

עיקר השמחה בחנוכת בית המדרש הוא על השראת השכינה בבית מקדש מעט חדש. אמנם יש לידע שהשכינה אינה מגיעה לכל מקום, וצריך להיות ראוי לזה על ידי תורה ותפילה כראוי ועל ידי זהירות מדיבורים אסורים בבית מדרש. וידוע מה שאמר חז"ל שאם היו מדברים לשון הרע בבית היו נותצים את הבית כי הטומאה נבלעת באבנים, וכתבו המפרשים דעל אחת כמה וכמה בקדושה, דיבורי קדושה נבלעים בקירות הבית, וכפי מה שמוסיפים בקדושה בתוך בית הכנסת כן מתווסף קדושה בקירות הבית.

וא"כ עכשיו שבונים כאן בית מדרש לזכרו של ידידי הגאון רבי חיים קרייסזוירט זצ"ל, שהיה גדול ממש תורה, והיה תלמיד חכם אמיתי ששואלים אותו בכל מקום ואומרה, וכמו כן מסר זמנו לאלמנות ויתומים, הרי בע"ה

ישראל נבלעים בין האומות כאומה שווה שאיננה מושפלת ואיננה מוגבלת למעלה, אלא ישראל הם או למעלה או למטה.

וכדברים הללו מפורש בגמ' בכתובות (ס"ו ע"ב) "בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר, אשריכם ישראל, בזמן שעושיין רצונו של מקום, אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושיין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה".

ובמהרש"א בכתובות שם פירש הדברים, שכל אומה ואומה יש לה שר ומזל בשמים משא"כ ישראל שאין להם שום מזל אבל הם חלק ה' כי יעקב חבל נחלתו, וע"כ כשעושיין רצונו הם למעלה מכל האומות ושריהם, שהרי השכינה שורה ביניהם וממילא הם מתרוממים מעל כל האומות, אבל כשאין עושיין רצונו של מקום, הקדוש ברוך הוא מסלק שכינתו מהם, וממילא הם נעשים שפלים ונבזים מכל האומות שיש להם שר ומזל.

ובאמת אין להשוות כלל בין הנהגת הקב"ה עם ישראל להנהגת עם שאר האומות, שהרי כל תכלית חיי עם ישראל ומהותם שונה משאר האומות, שאומות העולם חיים בעולם הזה כבהמות שנהנים הנאה גופנית ואח"כ מתים ונקברים ונאבדים מן העולם, אבל אנחנו עם ה' לא באנו לעולם הזה כדי ליהנות אלא כדי לקיים את רצונו ית"ש, והחיים האמיתיים עדיין לפנינו בעולם הנצח, ולכן אין לדמות כלל את הנהגת הקב"ה עמנו בעולם הזה להנהגת הקב"ה לשאר אומות העולם, כי גם עיקר תכלית חיינו בעולם הזה שונה לגמרי מהחיים של אומות העולם.

עניין זה אנו רואים בחוש בכל דור ודור, שהלא עם ישראל סובלים באופן נורא מאומות העולם שטובחים והורגים בנו באכזריות נוראה, וכל זה אינו מדרך הטבע כלל, והגע עצמך, הלא אנחנו עם קטן מאוד המפוזר ומפורד בין האומות, ומ"מ האומות כל כך שונאים אותנו ומקנאים בנו, וכמו שראינו בדור האחרון שאע"פ שגרמניה הייתה שורש ההשכלה והחכמה, וגם רוב יהודי גרמניה השתדלו להיראות כלפי חוץ כגויים בלבושם ואורח חייהם כדי שלא יכירו בהם שהם יהודים, מ"מ הצורך הגרמני ימ"ש הורה להשמיד את כולם אנשים נשים וטף באכזריות שאין כמוה, ואפילו אותם שהשתמדו כבר מכמה דורות ואבותיהם ואבות אבותיהם כבר היו משומדים, מ"מ לא הועיל להם, והרג גם אותם באכזריות, וכל זה אינו מובן עפ"י שכל, ובוודאי לא היה הדבר בדרך הטבע כלל.

וזה גופא בשבילנו מקום להתחזק ולראות בשעת הייסורים עצמם, שהייסורים והקשיים העוברים עלינו הם מיד ה', שכאשר נתבונן לדעת שהייסורים המשונים והקשים שאנו סובלים, אינם באים כלל בדרך הטבע, נבין שזהו מיד ה' שמתנהג עמנו באופן מיוחד היות שאנחנו עמו ומיוחדים מכל אומה ולשון.

שיאופות לגדלות

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל", (א, ב)

יש לפרש "שאו" מלשון הרמה והגבהה, וזהו רמז לכל אחד להרים ראשו והיין להעריך את גודל הכוחות שיש לו, ולא ישפיל עצמו לומר שאין לו כוחות לצמוח בן עליה, שהרי אם יחשוב כך לא יוכל לעולם להתעלות, שלעולם לא יגיע האדם למקום שמעולם לא שאף להגיע אליו, ולכן צריך כל אחד "להרים" עצמו ולדעת שהוא יכול להיות ממש גדול בתורה, שכן אם הוא מצידו יעשה ככל יכולתו, בוודאי יעזור לו הקב"ה וייתן לו סייעתא דשמיא לצמוח גדול בתורה.

וזהו חיזוק גדול לכל אחד, שהרי לפעמים קשה לאדם ללמוד ונראה לו הלימוד מר מאוד, והעצה להתגבר על זה, הוא שיהיה גאוה דקדושה וידע שאם ימשיך לעמול, יזכה לצמוח גדול בתורה ולבסוף יהיה לו מתוק, וכלשון המדרש (מד"ר דברים ז, י"א) "מה השמן הזה תחלתו מר וסופו מתוק כך הן דברי תורה אדם מצטער בהן בתחילה ועושה בהן אחרית טובה שנא' (איוב ה) והיה ראשיתן מצער וגו'". וברש"י פר' יתרו (שמות י"ט, ה) "אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך שכל התחלות קשות", וכדאי ונכון הדבר לעמול בקושי מרובה כעת, שאח"כ יזכה למתיקות ועריבות בתורה הק'.

ולדאבוננו הרבה בחורים נאבדים ואינם צומחים להיות גדולי התורה, רק מפני שאין מוחדרת בליבם רוח של גדלות, וכל בן תורה צריך לדעת שהוא נוצר לגדלות ממש כפשוטו, ואפילו אם נראה לו שהוא רחוק מזה, מ"מ אם באמת יתייגע בתורה, יראה סייעתא דשמיא, והקב"ה יעזרנו ויצמח לגדול בתורה ממש כפשוטו, וכבר ידוע בשם המשגיח דמיר הגאון רבי ירוחם זצוק"ל: "עבירה גדולה היא כשאדם אינו מכיר בחסרונותיו, אבל עבירה יותר גדולה כשהאדם אינו מכיר במעלותיו".

ושמעתיה בשם גדול אחד שדייק מלשון המשנה באבות (ו, א) דהלומד תורה לשמה התורה 'מלבשתו ענוה', שהענווה צריכה להיות כמלבוש שפעמים פושטים אותו ופעמים לובשים אותו, כי אע"פ שמידת הענווה היא מידה טובה שאין למעלה הימנה, מ"מ לפעמים צריך כביכול 'לפשוט' את מידת הענווה ולהסירה ממנו, והיינו בתחילת דרכו של בן תורה, שאם לא יהיה לו גאוה דקדושה, לעולם לא יוכל לצמוח בתורה, שבלא "עזות פנים לקדושה" אי אפשר לגדול בתורה.

אמנם כבר הבאנו לעיל דברי המדרש שלשון "שאו את ראש" מתפרש לפעמים גם להיפך מלשון "להוריד" את הראש וכמו (בראשית מ' י"ט) "בעוד שלשה ימים ישא פרעה את ראשך מעליך", ונראה דלרמז בא שצריך למעט קצת את הגאוה, שלא יהא גדול כל כך בעיני עצמו, וביחד עם הגאוה, יזכיר לעצמו גם שפלות.

תשובות שנמסרו עבור מחנכים בארה"ב במהלך חודש ניסן תשפ"ב

א הנושנת, (עפ"ל), ובדרך זו ניתקו את הצעירים מאבותיהם והעבירו מעל הדת אלפים ורבות, ולכן מיסודות החינוך הוא לראות שהבנים והבנות יכבדו את הוריהם ויכירו בגודל מצוות כיבוד אב ואם ועי"ז הבנים יהיו מקושרים להוריהם, אך בלא זה עלולים הבנים להתנתק לגמרי מדרך הוריהם רח"ל.

ג **שאלה:** בתקופה זו שעוברים על העולם התפוכות של מלחמות וכו', מה צריכים המחנכים לדבר עם תלמידיהם.

תשובה: אמונה וביטחון

ד **שאלה:** איך מקבלים חשק ללימוד התורה.

תשובה: כשלומדים תורה עם יראת שמים מקבלים חשק. שהתורה היא מתוקה מצד עצמה, ורק שאם אין לומדים אותה כראוי אין מקבלים חשק, אבל אם לומדים את התורה מתוך יראת שמים כראוי, ממילא בא חשקת התורה.

ורגילים אנו לומר על בחורים שלומדים תורה בלא יראת שמים, שאין הם "בני תורה" כלל אלא הם "סטודנטים לתורה" רח"ל, שהלא גם באונברסיטה להבדיל - ישנם כאלו שלומדים תורה כדי להחכים בחכמה בעלמא, ולזאת לא יקרא לימוד תורה כלל, ולימוד תורה הוא דווקא מתוך יראת שמים וידיעה שעוסקים בתורת ה' שהיא תורה קדושה שאין למעלה מקדושתה, וכשלומדים כך ממילא זוכים לחשקת התורה.

א **שאלה:** ישנם תלמידים המבקשים עצה לזכור מה שלומדים, מה ליעץ בזה.

תשובה: כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה (שבועות דף כ' ע"ב). מי ששומר על הברית, שומר על העניינים, זוכה שהתורה נבלעת בקרבו ונשמרת בו. (וכמו שאמר הגר"ש זצ"ל שנכתב "ולא תתור" סמוך ל"למען תזכור" לאמר שהשומר עיניו זוכה לס"ד שהתורה נשמרת בקרבו).

וכן לשמור פיו מלש"ר וניבול פה וכיוצב"ז, ובעניין זה של שמירת הלשון יש לידע שאע"פ שזהו מלאכה קשה מאוד, מ"מ מי שעושה כן זוכה לשכר רב, וכדאי לשנן בעל פה לשון הגר"א באיגרתו "וכל רגע ורגע שהאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער, ובזה יכופר לו כל עוון וניצול משאל תחתית, מוות וחיים ביד הלשון, אוי למי שממית עצמו בשביל דיבור אחד, ומה יתרון לבעל הלשון".

ב **שאלה:** אם יש איזה נקודה בחינוך שצריך חיזוק או לעשות דגש

תשובה: צריך לחזק כיבוד אב שהוא יסוד החינוך, שכאשר הבן מכבד את אביו ואמו, הרי הוא מתבטל אליהם ומקבל את דבריהם, ובזה תלוי כל המשך קיום דת ישראל.

וידוע שעיקר מלאכת החופשיים כשבאו לארץ ישראל היה לנתק את הצעירים מההורים ולומר להם שההורים הם "גלותיים ומיושנים" ואינם מבינים כלום, וכדאי להם להתנתק מ'הוריהם הבטלנים' ולעזוב את דרכם

ברכת מזל טוב לידידנו המסור בלו"ג הרב אמנון תווינה שליט"א אשר רב לו בזיוו הרכים מידי שבוע בשבוע במאמר השבועי לרגל שמחת נישואי בנו החתן היקר אשר הי"ו עב"ג לבית משפחת עזרא הי"ו ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתוקן

ברכת מזל טוב לידידנו עוז העומד לימינינו הרב מורי בנק שליט"א לרגל השמחה הגדולה בהולדת נכדו בן לבנו ידידנו עוז הרח"ה ג'ר' אוריאל בנק שליט"א יה"ר שיזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו

ברכת מזל טוב לידידנו הרח"ה ג'ר' משה קושקס שליט"א לרגל הוצאת "מדריך לקבר כהלכה" הכולל דירוג סוגי הקבורה החדשים בארה"ק, בליווי המהשות ותמונות המבארים את המצב לאשורו, ובראשם הוראות הרשות מאת מרן רבינו שליט"א שלא נתפרסמו עד כה